

Steve Chan, *China, the U.S. and the Power Transition Theory. A Critique*. Routledge, 2008.

Som de fleste ved, tegner dette århundrede til at blive både post-amerikansk og sinocentrisk. USA forvandles i disse år til en anderledes navlebeskuende supermagt og trækker sig fra det, vi europæere forbinder med amerikansk lederskab. Kina vejrer morgenluft og lancerer sine storstilede Silkevejsprojekter, der blandt andet gør Rusland til "Kinas Canada" (Lukin, 2015). Men som påpeget af flere (Pan og Kavalski, 2018) ligger faget international politik helt underdrejet, hvad angår teoretisk og konceptuel fornyelse, der kan indfange det paradigmeskift, som virkelighedens internationale politik undergår. Ideelt set burde boganmeldelsen her gælde en eller flere spritnye udgivelser, men som det ses, har Steve Chans monografi et helt årti på bagen. Det fine ved ham er hans grundige og tænksomme analyse, der gør bogen til en nyklassiker i faget international politik, hvad angår magtskifteteori – især kritik heraf.

Chan er professor i statskundskab på University of Colorado men er født i Hong Kong og opvokset i Kina. Hans teoretiske ærinde er at gå realismens klassiske magtskifteteori efter i sømmene. Det gør Chan på en måde, der gør ham til lidt af en *rational choice-neorealist*. Men han begrundet sit bidrag på konstruktivistisk vis: I og med at politologer udgør en art meningsdannere, er det ingenlunde ligegyldigt, hvad de docerer om magtskifter, krig og fred fra deres lærestole. Også når han betoner faren for misperception stormagterne imellem, har han blik for virkelighedens konstruktivisme. Selv kalder han sin position for *revisionisme*, eftersom han udfordrer den amerikanske vanetænkning om Kinas opstigning og udleverer manglen på logik hos John Mearsheimer i sin konklusion. Allermest rammende er det nok at kalde Chan for en *Reinhold Niebuhr-realist*. Hermed menes den hybridevidste amerikanske realisme, der opstod i årene efter sejren over det militaristiske Japan og Nazityskland i 1945.

Chans nøgleargument

Chans hovedargument er, at den klassiske magtskifteteori tager fejl, når den gør den opstigende magt til den angrebslystne part i et magtskifte fra en hegemon til en anden. Magtskifteteorien blev oprindeligt lanceret af A.F.K. Organski; senere kom Jacek Kugler til. Deres empiriske belæg for tesen om den opstigende magts krigeriske impuls var det opstigende Tyskland som aggressor i første verdenskrig. Overfladisk set holder tesen stik, men kun indtil man ser nærmere på, hvem det i virkeligheden var, som Tyskland gik i krig mod. Det var ifølge Chan – dvs. Dale Copeland (2000), som han bygger på – det ligele-

des opstigende og potentielt langt mægtigere Rusland, hvorimod krigen mod Storbritannien aldrig var hovedsagen. Præcis samme udlægning finder man hos nutidens russiske historikere i autoritative værker om det 20. århundredes Rusland (Zubov et al., 2011). Chans modargument mod Organski og Kugler (1980) hviler på *prospect theory* eller med andre ord på, at det er irrationelt for den opstigende magt at slippe krigen løs, når den blot ved at lade tiden arbejde for sig kan sikre sig overtaget. Omvendt forholder det sig for den nedadgående magt, der er under akut tidspres for at fremskynde det militære opgør om magten i international politik – således som Tyskland fremskyndede magtopgøret i 1914.

Sagt på almindelig dansk vil Chan have USA til at gribe i egen barm og erkende sin egen revisionisme og sit medansvar for verdensfreden. Som eksempel på USA's revisionisme fremhæver han Irakkrigen, hvorimod det ifølge Chan er ren spekulation at tillægge Kina angrebslyst blot som konsekvens af den øgede magt. Samtidig er det ham magtpåliggende at få os til at forstå, at den egentlige faldgrube i den indbyrdes dynamik mellem Kina og USA er, når den ene eller anden part fejllæser en tilspidset udvikling og overreagerer på den. Her peger han på Taiwan som netop en problemstilling, der kan eksplodere i ansigtet på både USA og Kina. Konkret forestiller han sig, at de taiwanesiske nationalister får lokket USA på glatis.

Bogens øvrige stof

I al sin korthed er bogen en tour de force gennem mange store spørgsmål i faget international politik. Derudover går Chan i dybden med en empirisk analyse af magtskiftet mellem Kina og USA. Han påpeger, at det ikke er en given sag, at Kina for alvor vil overhale USA – og i så fald næppe på alle relevante parametre såsom produktivitet per capita. USA vedbliver strukturelt at være i en klasse for sig som supermagt, det kan Kina ikke ændre på.

Undervejs gør Chan opmærksom på de adskillige eksempler på fredelige magtskifter, som verdenshistorien trods alt kan opvise, ikke mindst det fredelige magtskifte fra Storbritannien til USA i tiden før 1900. Han går i clinch med magtskifteteoriens logiske men alligevel underteoretiserede skelnen mellem revisionisme og status quo som modsatrettede strategiske kulturer hos stormagter svarende til forskellen mellem krig og fred. Med Lenins magtovertagelse i 1917 blev Rusland til en aggressiv revisionistisk magt, skriver Chan med henvisning til Organski og Kugler (1980: 23). Men derudover er det sjældent entydigt, hvem der udgør den revisionistiske magt. Chan argumenterer for, at USA selv var revisionistisk i fortiden og stadig er det, hvad få amerikanske politologer har blik for.

Frygt for tab er en anden årsag til krig, som stormagterne gerne manipulerer og vildleder hinanden med. USA's involvering i oversøiske krige og forpligtelser (*imperial overstretch*) kan gøre USA mere overfølsom for tab af status, end godt er, påpeger Chan. Sammenlignet med USA er Kina mere driftssikker og status quo-orienteret, hævder han. I nøglekapitlet om forebyggende krig og alternativer for en stormagt i forfald skriver han, at Sovjetunionens nedtur som stormagt var så akut og gennemgribende, at det end ikke levede muligheden for præventiv krigsførelse; noget som den daværende leder Gorbatsjov heldigvis indså. Havde magtstrukturen været multipolær, havde der imidlertid været flere alternativer: *hiding, shirking, bandwagoning, buckpassing*, hvad mange amerikanske politologer glemmer. I stedet for at stirre sig blind på kapabiliteter er det ifølge Chan afgørende, at der er balance mellem magt og fordelingen af fordele i systemet – ikke mindst for den opstigende magt. Men i USA er tendensen, at man enten tænker i inddæmning eller i at fremme et regimeskift til demokrati i Kina. Chan citerer Deng Xiapings berømte ”De 24 skrifttegningsstrategi” som udtryk for, at Kina både balancerer USA blødt, skjuler sine styrker og tålmodigt afventer magtskiftet i stedet for åbent at udfordre USA. Så det springende punkt er sådan set ikke Kina men som sagt Taiwan, idet Chan i sit næstsidste kapitel minder om, at det typisk er emsige tredjeparter, der kaster stormagter ud i håbløse, opslidende væbnede opgør. USA skal vare sig for Taiwans politikere!

Kritik og vurdering

Chans budskab til faget international politik er, at Kinas opstigning ikke er noget særtilfælde men blot det aktuelle eksempel på det generiske fænomen *magtskifte*, som faget efter hans mening bør fordybe sig anderledes helhjertet i. Heri er denne anmelder ganske enig. Men pudsigt nok overser Chan, i hvor høj grad Kinas opstigning handler om ren og skær geo-økonomi som noget, der ellers bidrager til at styre dramaet i retning af et fredeligt magtskifte (Luttwak, 1990). Man kan konstatere, at når Chan for nemheds skyld kalder sin position for revisionisme, så udgør hans analyse en fusion mellem den klassiske hybridrealist Niebuhr, den moderne rational choice-realist Copeland tilsat Robert Jervis' begreb misperception plus historikeren Paul Kennedys lære om imperiets overbebyrdelse. Hans bud på et scenario for Kinas opstigning gør den fredelige opstigning til et muligt men skrøbeligt scenario, der let sættes over styr af dårskeber i USA og/eller på Taiwan. Der er skam grund til at fremhæve Taiwan-problemet, men Barry Buzan (2010) har lige så overbevisende peget på forholdet til Japan som en altafgørende nationalistisk faldgrube for Kinas beslutningstagere.

Det er ligeledes fristende at kritisere Chan for bias til fordel for Kina i lyset af, hvad der siden er kommet frem om Kinas kursskifte til en assertiv, muligvis revisionistisk strategi. Nyere kinaforskning (Liao, 2016) peger på, at magthaverne i Kina anså USA's nedtur under finanskrisen i 2008 for at udgøre det essentielle magtskifte, hvorefter der var fri bane for Kina. Hertil kommer præsident Xi Jinpings nylige forfatningsretlige forvandling af Kina til et sandt dvs. lunefuldt autokrati. Ganske vist udkom Chans bog tilbage i 2008, men han har for nylig gengivet bogens stof uden at medtænke de nye tvetydige tendenser (Chan, 2018). Så der er lidt automatpilot over den gode Steve Chan. Bortset fra det vil jeg varmt anbefale hans velskrevne og taktsomme bog. Den får læseren til på ny at tage selve realismen alvorligt – og tage de mest skrårige amerikanske politologer knap så alvorligt.

Litteratur

- Buzan, Barry (2010). China in international society: Is “peaceful rise” possible? *The Chinese Journal of International Politics* 3 (1): 5-36.
- Chan, Steve (2018). The power-transition discourse and China's rise. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, online publication, 45 pp. Kan tilgås via AUL.
- Copeland, Dale (2000). *The Origins of Major War*. New York: Cornell University Press.
- Liao, Nien-Chung Chang (2016). The sources of China's assertiveness: The system, domestic politics or leadership preferences? *International Affairs* 92 (4): 817-833.
- Lukin, Artyom (2015). Mackinder revisited: Will China establish Eurasian Empire 3.0? *The Diplomat*, February 7.
- Luttwak, Edward (1990). From Geopolitics to Geo-Economics. *The National Interest* 20 (Summer): 17-23.
- Organski, A.F.K. og Jacek Kugler (1980). *The War Ledger*. Chicago: University of Chicago Press.
- Pan, Chengxin og Emilian Kavalski (2018). Theorizing China's rise in and beyond international relations. *International Relations of the Asia-Pacific* 18 (3): 289-311.
- Zubov, Andrei Borisovitj et al. (2011). *Istorija Rossii. XX vek (Tom I: 1894-1939; Tom II: 1939-2007)*. Moskva: AST Astrel'.

Mette Skak
Institut for Statskundskab,
Aarhus BSS, Aarhus Universitet